

ATITUDINEA BISERICII ORTODOXE FAȚĂ DE NOILE MIȘCĂRI RELIGIOASE

Pr. Dr. Ciprian Marius CLOȘCĂ

1. Biserica – stâlpul și temelia adevărului

Conform învățaturii de credință ortodoxe, Biserica este instituție divino-umană, ea fiind Trupul Fiului lui Dumnezeu, Iisus Hristos¹, Mântuitorul lumii, jertfit pe Cruce pentru viața și eliberarea creației din sferele distructive ale păcatului, prelungit în istorie în toate persoanele botezate în Numele Sfintei Treimi.

Păcatul, experiență meonică a unei false existențe, distruge chipul lui Dumnezeu din om, dar și din creație, precum și posibilitatea asemănării omului cu Dumnezeu Cel veșnic, și la atingerea modului de existență după chipul sfinților lui Dumnezeu. În Sfânta Evanghelie, Mântuitorul Iisus Hristos ne învață că trebuie *să fim desăvârșiți precum Tatăl nostru Cel ceresc este* (Mt. 5, 48), aspect concentrat în experiența existenței Sale pământene, umane, și reliefat în viața sfinților Bisericii Lui, a Sfinților Părinți.

Biserica își are originea în Iisus Hristos și în Jertfa Lui de pe Cruce, aspecte soteriologice conturate din plin de Sfintele Evanghelii, dar și de viața Sfinților Apostoli. Mântuitorul Iisus Hristos ne atrage atenția că Biserica întemeiată pe jertfa Sângelui Său nu va putea fi biruită *nici de porțile iadului*. Lucru logic, deoarece Biserica este Trupul lui Hristos, El fiindu-i Capul, Providențiatorul și Călăuzitorul în istorie. În asemenea condiții este de la sine înțeles că Biserica este indestructibilă ontologic, istoric. E posibil ca în cadrul vitregiilor istoriei ca ea să fie extinsă ori limitată numeric sau teritorial, însă nu poate fi radiată. Însă, siguranța pe care ne-o conferă viziunea profetică a Mântuitorului, trebuie să dezvolte în membrele trupului Său datoria conservării și dezvoltării Bisericii prin păstrarea intactă a dogmelor sau adevărilor de credință revelate, a ceremonialului liturgic, care este, de altfel, teologia în vers și melodie sacră.

Este de datoria fiecărui membru al Bisericii să se constituie în «*piatră vie*» la temelia acesteia prin *ortodoxie* (dreapta credință) și *ortopraxie* (fapte bune). *Ortodoxia* și *ortopraxia* trebuie să fie pentru viața fiecărui creștin coordonatele centrale ale vieții sale sacramentale, familiale și sociale, adică o mărturisire neîntreruptă a lui Iisus Hristos ca Fiul lui Dumnezeu Celui adevărat și veșnic, Întrupat, Jertfit, Înviat și Înălțat

¹ Ioan-Vasile Leb, *Biserica ortodoxă și societatea civilă*, în vol. *Religia și societatea civilă*, vol. coordonat de Mircea Flonta, Hans Klaus Keul și Jörn Rüsen, Editura Paralela 45, București, 2005, p. 117.

pentru transfigurarea omului, în special, și a universului, în general. Mântuitorul Iisus Hristos ne învață că lumea va recunoaște că suntem ucenicii Lui dacă vom avea dragoste unul către altul, comandament reclamat perpetuu în cântările și rugăciunile Bisericii: «...pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm». Or, aceasta necesită o asumare deplină și conștientă a misiunii profetice a creștinului ortodox în lume. El trebuie să descopere lumii necreștine, dar și creștinilor formali, misterul existenței pascale a Bisericii, în spațiul toleranței și misiunii deopotrivă. Aceste două dimensiuni nu sunt diametral opuse, ci trebuie juxtapuse teologic în efortul teologic-ecclesial și social pentru o bună conviețuire a tuturor națiunilor și religiilor. Desigur, principiul toleranței este expus continuu riscurilor majore. Toleranța, înțeleasă ca îngăduire a manifestărilor și vieții celor de lângă tine, are limitele ei. Ea nu trebuie să însemne nici un moment permiterea încălcării ordinii morale, legale și sociale. Aici, nuanțarea trebuie detaliată deoarece toleranța poate căpăta o cromatică prea permisivă adeseori. Adică, nu se permite călcarea ordinii sociale, dar este permisă, sub semnul toleranței, călcarea legilor dumnezeiești, revelate natural și supranatural. Prin extensiune, putem conchide că dacă nu este permisă încălcarea legilor și comandamentelor umane, cu atât mai puțin a poruncilor și legilor divine. Fiind deci atât de strictă definiția de mai sus, apare însăși toleranța ca fiind inexistentă. În concluzie, ce poate însemna toleranța pentru creștinul mileniului al III-lea? O stare de complacere pasivă înaintea manifestărilor necreștine sau anticreștine sub semnul respectării libertății religioase a persoanei? Sau o implicare în contracararea manifestărilor nocive social? Putem să ne escamotăm după respectarea legilor umane și să ne eschivăm de la cele divine? Sau să împlinim doar noi creștinii (ortodocși) legile și poruncile divine în spațiul comunal ecclesial și social fără a ne interesa de concepțiile și convingerile religioase ale altor persoane?

În cele ce urmează vom încerca să indicăm o seamă de metode pe care trebuie și poate să le aplice Biserica Ortodoxă; care este atitudinea ei activă față de problema noilor mișcări religioase, ce reprezintă Ortodoxia pentru viitorul națiunii române și al Bisericii; care este bagajul ontologic², teologic, sacramental și soteriologic propus de aceasta; și, în sfârșit, o serie de mijloace pe care trebuie să le depisteze pentru a ajuta credincioșii ortodocși să discearnă cu maturitate și înțelepciune între zestrea teologică, și mântuitoare în mod real, a Bisericii și panoplia «*ofertelor de mântuire*» propuse de mișcările pseudo-religioase.

2. Biserica față în față cu provocările post-modernismului

Un teolog contemporan definea post-modernismul ca fiind *modernismul față în față cu sine însuși*³. Post-modernismul se instituie, deci, ca efect al modernismului.

² H. Putnam, *Rațiune, adevăr și istorie*, trad. de Ionel Narița, Editura Tehnică, București, 2005, p. 204.

³ Pr. Gh. Popa, *Comuniune și înnoire spirituală în contextul secularizării lumii moderne*, Editura Trinitas, Iași, 2000, p. 247.

Dacă modernismul era considerat ca rezultat al Renașterii și raționalismului post-cartezian și al «*epocii luminilor*», în schimb post-modernismul este urmarea inconfundabilă a modernismului.⁴

Renașterea așeza în centrul universului pe om, în deplinătatea facultăților sale somatice; omul carnal, tactil, expus în toată grandoarea formelor sale voluptoase. Raționalismul «*erei luminilor*» trece mai departe, centrând telosul cosmic în jurul *rațiunii pure*, a rațiunii separate de voința lui Dumnezeu.⁵ Omul pur-rațional nu mai avea nevoie de concepte și definiții religioase, nu mai avea nevoie de dogme. Dogma îl încastra și îl încorseta sub jugul *represiv, antiprogresiv* al unui eclesio-centrism *perimat, expirat*. Așadar, «*omul luminilor*» căuta să se descopere pe sine însuși în spațiul unui Univers tot mai mult considerat ca aparținându-i și pe care îl putea defini și redefini pur-rațional, fără a implica în nici un fel ideea existenței lui Dumnezeu ca și Creator «*ex nihilo*» al existenței.⁶ Raționalismul dualist pretindea că omul trebuie să preia și să conducă destinele cosmosului spre propriile scopuri, să-și aservească existența sporirii propriului confort și bunăstări, chiar cu riscul exilării lui Dumnezeu, în sferile intangibile ale propriei veșnicii, ca inexorabilă și implacabilă capcană metafizică. Refuzarea existenței lui Dumnezeu conduce spre destrămarea dogmei creștine. De aceea, un filosof ca Nietzsche striga glorios în *Die fröhliche Wissenschaft (Știința voioasă, 1882, &125): Dumnezeu a murit!... Nu simțiți mirosul leșului Său? Noi L-am omorât!*⁷ Era vorba, deci, de o sordidă constatare că Dumnezeu nu mai făcea trebuință spiritului raționalist, ci era tot mai mult negat într-o încercare de desființare. Sistemul axiologic creștin era considerat unul al robiei și umilinței. Creștinul era de fapt, prin smerenia la care era chemat, chipul sclavului umilit de stăpânul nemilos.

Post-modernismul accentuează și mai mult ideile ateiste ale unui Marx, ale unui Engels sau Nietzsche, prin filosofia existențialistă a lui Sartre. Dacă Immanuel Kant mai vorbea de argumentele existenței lui Dumnezeu, gânditorul post-modernist nici nu mai este interesat de existența Acestuia. Expansiunea rațiunii și emanciparea ei de sub tutela Bisericii vin pe un teren minuțios pregătit de filosofi ca J.J. Rousseau sau A. Comte ș.a. sub forma unui altruism care excludea mila și compasiunea creștină,

⁴ Cf. Daniel Bulzan, *Tradiția apofatică și post-modernismul: confluente și divergente în problema limbajului*, în vol. *Erezie și Logos. Contribuții româno-britanice la o teologie a postmodernității*, Editura Anastasia, București, 1996, pp.74-75: *Postmodernismul rămâne un fenomen al culturii contemporane încă neevaluat în întregime. Rămâne de văzut dacă ceea ce numim astăzi postmodernism este într-adevăr o ruptură majoră cu proiectul luminilor sau doar răbufnirea nemulțumirilor față de tendința totalizantă a modernismului, ori o expresie a pornirii moderne împotriva vechiului...*

⁵ Wilhelm Dilthey, *Construcția lumii istorice în științele spiritului*, trad. de V. Drăghici, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1999, p. 120.

⁶ Pr. conf. univ. dr. Gheorghe Petraru, *Lumea, creația lui Dumnezeu. Perspective biblice, teologice-patristice și științifice*, Editura Trinitas, Iași, 2002, p. 64.

⁷ Christos Yannaras, *Heidegger și Areopagitul*, trad. de N.S. Tanașoga, Editura Anastasia, București, 1996, pp. 37-40.

sentiment ce va declanșa reacția violentă a lui Nietzsche la adresa creștinismului, dar și considerațiile sordide ale lui Emil Cioran.

Biserica, în general, și Ortodoxia, în particular, traversează în contemporaneitate una din cele mai grele perioade din istoria ei. Dacă în trecut se vorbea de Dumnezeu creștin, existau aspre controverse, pe care Biserica le controla, greu, e drept, dar cu rigoare și la timp, astăzi îi vine din ce în ce mai greu să facă acest lucru. Motivația este că astăzi așa-zisul *om religios* nu este creștin, ci mai curând anti-creștin. O revoltă antihristică răzbate din lucrările tot mai multor cercetători. Biserica este pusă în situația absurdă de a purta un război aspru, greu de controlat, cu un dușman nevăzut, mult mai bine împlătoșat, mai ramificat și mai periculos ca în vechime când disputele se purtau în jurul ereziilor hristologice, pnevmatologice sau mariologice. Astăzi opozanții sunt total anticreștini, urmărind distrugerea și radierea creștinismului din istorie. Cauzele sunt multiple și din ce în ce mai greu de contabilizat.

Biserica are dificilul rol istoric de a face ceea ce Sfinții Părinți nu au fost puși în situația de a face. Este vorba în principal de problema tehnocrației și a globalizării, a mondializării, a nivelării axiologice a lumii.

Dacă Părinții Bisericii nu aveau, în general, decât probleme teologice de rezolvat, și pe care le-au rezolvat cu promptitudine la vremea lor, astăzi suntem nevoiți să ne repliem pe toată paleta cromatică a atacurilor anticreștine. Și ne referim aici la grupările ne(o)religioase, de inspirație indiană și asiatică, la islamismul agresiv, la mișcările anticreștine din interiorul creștinismului, dar și la grupările sectare și parareligioase. Misiunea Bisericii își are dificultatea ei istorică și necesită mult aplomb misionar și tact pastoral. *Lupi răpitori* au atacat și vor ataca Biserica întotdeauna⁸, important este ca ierarhia bisericească, slujitorii Bisericii, precum și credincioșii ei să aplice cele mai bune metode și mijloace de contracarare.

Există voci care reproșează Bisericii tocmai lipsa de fermitate în apărarea doctrinei ei și că *favorizează mila și filantropia*.⁹ Ar încetini, deci, procesul de producție al unei societăți tot mai mult axate pe consumism. Alte voci cred că Biserica este centrată prea tare în apologetică. În realitate, poziția Bisericii ortodoxe este una de îngăduință și toleranță sub semnul iubirii creștine și a libertății personale. Dar, este nevoie ca la multitudinea atacurilor care se revarsă din belșug asupra ei, să răspundă ca și până acum tot cu iubire și compasiune, relevând și reiterând aspectele pozitive din cadrul altor religii sau denominațiuni creștine.

Astăzi, însăși necesitatea ființei Bisericii este pusă sub semnul întrebării de către societatea vestică, și chiar de o parte a celei românești. Se face abstracție de necesitatea existenței eclesiale a omului contemporan. Aceasta înseamnă că o mare parte a lumii actuale nu mai consideră că e nevoie ca Dumnezeu și Biserica să facă parte din viața ei.¹⁰ Omul contemporan este din ce în ce mai tare dezrădăcinat din Dumnezeu

⁸N. Achimescu, *Noile mișcări religioase*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2002, p. 311.

⁹Cf. Pr. prof. dr. Dumitru Popescu, *Hristos-Biserica-Societate*, Editura I.B.M. al B.O.R., București, 1998, p. 43.

¹⁰Arhim. Teofil Tia, *Reîncreștinarea Europei? Teologia religiei în pastorală și misiologia occidentală contemporană*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2003, p. 470.

din pricina propriilor angoase. Părintele Dumitru Popescu îl numește pe omul de azi ca fiind «*omul fără rădăcini*».¹¹

Așadar, este imperios necesară replierea slujitorilor și credincioșilor practicanți ai Bisericii pentru apărarea și conservarea adevărilor divine de credință. Pentru ca Biserica să fie în continuare peste veacuri farul luminos al credinței în Iisus Hristos, Jertfit și Înviaț pentru umanitate, trebuie să țină cont de realitățile și problemele istorice actuale.

Teologia creștină trebuie să vină nu din perspectiva unui teologism pur-academic, lipsit de contactul cu realitățile naturale și istorice, ci este stringent necesar ca mesajul ei mărturisitor fie un perpetuu apel către vocația de creștin, de redescoperire a acesteia, acolo unde este cazul.¹² Dialogul Bisericii trebuie purtat deopotrivă, în spiritul iubirii lui Hristos pentru lume, atât cu cei de confesiune creștină, dar și cu necreștinii. Pr. Prof. Boris Bobrinskoy, de la Institutul Teologic Saint Serge din Paris, spunea: *Suntem chemați la dialog, pentru a mărturisi, dar și pentru a descoperi ceea ce este pozitiv la frații noștri, pentru a auzi întrebările ce ne sunt puse și pentru ca prin intermediul lor să ajungem la o mai bună experiență a vieții Duhului în Ortodoxie*.¹³

Mai dificil este dialogul cu ateismul sau cu anticreștinismul. Aceste concepte sunt de sorginte «*satanică*»¹⁴, iar cei care le împărtășesc nu pot fi decât priviți cu compasiune și cu dorința de a-i reîntoarce la originea divină. Membri unor asemenea grupări sau ideologii nefiind decât niște «*fii risipitori*» seduși, care au părăsit casa părintească trebuie ajutați «*să-și vină în fire*» pentru a descoperi «*brațele părintești*» ale Creatorului tuturor.

Sfântul Dionisie Areopagitul spunea că și cei care fac răul pornesc din bine, însă *binele* pe care îl cred ei bine este de fapt răul, pentru că au o falsă percepere a ideii de bine. Răul pleacă din Bine, nu ca și cum Binele ar fi izvorul răului, ci porcede din libertatea persoanei. Ceea ce i se pare celui care comite răul este tot starea de bine, el se simte bine în răul produs. Astfel, complăcându-se liber în starea de rău, el trăiește o pseudo-stare de bine. Răul devine *binele* acelei persoane, tocmai prin defectuoasa utilizare a propriei voințe și libertăți, neconforme cu revelația divină.¹⁵

¹¹ Pr. prof. dr. D. Popescu, *Omul fără rădăcini*, Editura Nemira, București, 2001, p. 11.

¹² Gheorghios D. Mettalinos, *Parohia – Hristos în mijlocul nostru*, trad. de pr. prof. Ioan I. ICĂ, Editura Deisis, Sibiu, 2004, p. 175: *Civilizația ortodoxă este o civilizație a comunității și tovarășiei care se bazează pe curăția inimii*.

¹³ Pr. Prof. dr. B. Bobrinskoy, *Taina Bisericii*, trad. de V. Manea, Editura Patmos, Cluj-Napoca, 2002, p. 331.

¹⁴ Sf. Ap. Pavel avertiza: *Îmbrăcați-vă cu toată armătura lui Dumnezeu, ca să puteți ține piept împotriva uneltirilor diavolului. Căci noi n-avem de luptat împotriva cărnii și sângelui, ci împotriva căpeteniilor, împotriva domniilor, împotriva stăpânilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății...* (Efeseni 6, 11-12).

¹⁵ Cf. Dionisie Pseudo-Areopagitul, *Despre numele divine*, IV, 19 (în vol. *Despre numele divine. Teologia mistică*, trad. de C. Iordăchescu și Th. Simenschy, Editura Institutului European, Iași, 1996, p. 86).

Dialogul Bisericii trebuie extins la umanitatea plenară, ce conține dimensiunile lumii actuale. Este vorba de dialogul teologiei ortodoxe cu teologia romano-catholică în contextul ecumenismului local și mondial, de asemenea cu teologiile protestante și neoprotestante. Toți cei care Îl mărturisesc pe Iisus Hristos ca Domn și Mântuitor unic au șansa istorică și eshatologică de a se reconcilia în credința apostolică, cea una, dată Sfinților Apostoli de Mântuitorul Iisus Hristos, și predată pe firul succesiunii apostolice, prin șirul episcopilor și preoților, până în zilele noastre. Apoi, inițierea unui dialog al Ortodoxiei cu noile mișcări religioase trebuie apreciat doar de pe fundamentele unității esențiale în Iisus Hristos, în Care suntem deplin restabiliți la starea de fii ai lui Dumnezeu celui veșnic și frați cu El, reîmprospătați mereu la izvoarele Sfântului Duh. În fiecare om subzistă, în diverse grade, chipul lui Dumnezeu, nu este nevoie decât de imboldul lăuntric, dar și exterior, pentru a-l găsi pe Dumnezeu în interiorul nostru, și să redevenim fii ai Săi, după cum exclama Fericitul Augustin: *Părinte, nu Te-aș fi găsit dacă nu m-ai fi găsit Tu întâi*. Deci, posibilitatea credinței adevărate există, rămâne doar la latitudinea Bisericii să descopere acele valențe și latente spirituale în omul contemporan pentru a-l face din nou să creadă în Dumnezeu, însă este nevoie și de maxima deschidere a acestuia de a-L cunoaște pe Adevăratul și Singurul Dumnezeu. Să constientizeze că *acolo sus Cineva îl iubeste și că Acel Cineva este și va fi prezent cu noi până la sfârșitul veacurilor* (Mt. 20, 28).

Biserica trebuie să își exercite menirea și vocația sa dialogală, pe toate planurile existențiale, fiind Biserică a Cuvântului celui Viu, Întrupat în Omul și Dumnezeu Iisus Hristos. E nevoie de reîmprospătarea dialogului teologiei cu știința, cu filosofia, cu politica, cu economia, cu societatea etc. Toate sectoarele trebuie cuprinse într-o mare mișcare de anvergură care să antreneze toți factorii responsabili ai Bisericii Ortodoxe, de la ierarhie și până la *ultimul* credincios. Înainte de toate trebuie refăcut dialogul teologiei ortodoxe patristice cu o parte a teologiei contemporane apusene. Și ne referim aici în special la teologia protestantă care face abstracție de tradiția și moștenirea patristică. Viziunea teologică creatoare a Părintelui Dumitru Stăniloae este foarte relevantă în acest sens.¹⁶

Definiția și îndemnul *«înapoi la Părinți»*¹⁷, adică la izvoarele învățaturii patristice, nu trebuie receptată ca pe o stare de conservatorism și rigidism istoric, ci la constientizarea faptului că ne asumăm identitatea noastră ortodoxă, ne centram în mărturisitorii peste veacuri ai lui Iisus Hristos, iar mărturia lor este și mărturia și credința noastră în istorie, garanție vie a trecutului mărturisitor, dar și a viitorului Bisericii lui Hristos. Creștinul lumii de azi trebuie să își asume în mod convingător și ferm demnitatea și calitatea de creștin, în cadrul preoției universale și sacramentale.

Desigur, problematica teologică este destul de mult diferită de epoca patristică, pentru că Biserica este nevoită să facă față unor probleme diverse, poate mai complicate ca ale trecutului. Dar, ancorându-ne în adevărurile supranaturale revelate în Sfânta Scriptură, în Sfânta Tradiție, în formulările de credință ale Sinoadelor ecumenice

¹⁶ Cf. Pr. prof. dr. Ion Bria, *Teologia ortodoxă în România contemporană*, Editura Trinitas, Iasi, 2003, pp. 51-61.

¹⁷ Cf. Theodor Nikolaou, *Teologie și cultură*, Editura Limes, Cluj-Napoca, p. 25.

și locale, în învățătura Sfinților Părinți, putem avea certitudinea că lucrăm ceea ce trebuie, fără să ne abatem de la scopul existenței Bisericii: mântuirea sufletelor.¹⁸ Toate acestea trebuie valorificate în întregimea potențialului lor, potențial care e zestrea bimilenară a Bisericii lui Hristos, strâns legate de realitățile prezentului istoric, cu conștiința că acțiunile noastre prezente și viitoare trebuie să creeze o finalitate istorică conformă cu prescripțiile și poruncile din Sfânta Evanghelie.

Realitățile istorice contemporane, atât de agitate și schimbătoare de la o epocă istorică la alta au, pe lângă multe aspecte negative, și aspectul pozitiv că nu permit Bisericii să se cantoneze într-o spiritualitate esoterică, ci o obligă să iasă, fără să abandoneze, din *carapacea* liturgică și să acționeze în plan apologetic, misionar, pastoral, cultural, social, filantropic etc. Numai printr-o abordare masivă, dar programată, cu tact și cu efort sacramental, ascetic și social, Biserica se poate impune înaintea vicisitudinilor istorice pentru a se concentra spre țelul final: Împărăția și veșnicia lui Dumnezeu.

Biserica nu este concentrată spre teluric, ci spre celest, ea nu crede în ideologiile omenesti, ci în învățătura veșnică, mântuitoare a Capului ei, Iisus Hristos, dar fără să nege și să facă abstracție de spațiul istoric, politic și social etc.

3. Biserica: incidență istorică și conștiință eshatologică

3.1 Biserica și politica

Biserica este mărturia istorică a prezenței lui Dumnezeu-Întrupat în lume. Ea este nevoită de marile mutații și prefaceri sociale să ia atitudine împotriva situațiilor care creează crize, destabilizând sensul irenic al Bisericii.¹⁹ Desigur, atribuțiile lumești ale Bisericii sunt foarte limitate, ea neputând să impună înaintea cărmuitorilor veacului sau «*împărăției cezarului*», decât legea lui Dumnezeu. Biserica nu este un legiuitor lumesc, ci o corabie care poartă spre limanul mântuirii pe cei care o doresc drept călăuză și învățătoare. De aceea nici nu se poate implica foarte strâns în chestiunile ce o depășesc; dar de asemenea nu este permis nici conducătorilor politici să intervină în bunul mers al misiunii Bisericii. În anumite epoci istorice Biserica a putut fi doar cel mult constrânsă²⁰, restrânsă în spațiul propriilor ziduri²¹, dar niciodată nu a putut fi eliminată de pe scena istoriei, pentru că luptătorii împotriva Bisericii sunt luptători împotriva lui Dumnezeu²².

¹⁸ Cf. Pr. prof. univ. dr. Nicolae Chifăr, *Teologie și spiritualitate patristică*, Editura Trinitas, Iași, 2002, p. 11: „În mișcarea ecumenică se cere tot mai clar respectarea acestui element fundamental, care poate duce la refacerea unității creștine: respectarea universalității învățăturilor Sfinților Părinți alături de Sfânta Scriptură”.

¹⁹ Pr. prof. dr. Ion Bria, *Ortodoxia în Europa. Locul spiritualității române*, Editura Trinitas, Iași, 1995, p. 85.

²⁰ Ne referim aici la perioada persecuțiilor la care a fost supusă Biserica primară.

²¹ Este vorba despre cei cincizeci de ani de comunism suferiti de blocul central-estic al Europei.

²² Cf. Eugen (Pr. Serafim) ROSE, *Nihilismul – o filosofie luciferică*, trad. de Tatiana Petrance, Editura Egumenița, Galați, 2004, p. 114.

Statul trebuie să ocrotească manifestările de credință ale tuturor cetățenilor, iar în cazul în care acestea contravin regulilor, eticii, sau moralei cetățenești este nevoie de legi care să anihileze lucrările destructive și destabilizatoare. În acest sens ne referim la grupările pseudoreligioase care atentează la integritatea și sănătatea societății respective. Istoria religiilor cunoaște nenumărate cazuri de false grupări religioase, instituite sub comandamentul samavolnic și tiranic al unor așa numiți lideri religioși sau *guru*.²³ Amintim numai cazul grupării *Templul Popoarelor*, sectă sinucigașă, sau secta *dauidienilor*, denumită astfel de la numele întemeietorului ei David Koresh, grupare eliminată prin forță armată, în 1993, de către Biroul Federal de Investigații al S.U.A. Asemenea manifestări pseudo-religioase au forțat statele în care s-au dezvoltat să ia măsuri extreme împotriva lor.

În aceeași categorie de pericolozitate se pot integra și sectele fundamentaliste islamice, wahabiții și šiitiții, care sub lozinca jihadului, sau *războiul sfânt*, destabilizează multe țări prin acțiuni de gherilă și acte de terorism. De asemenea o grupare xenofobă și rasistă este gruparea Ku Klux Klan care a creat și creează probleme foarte grave în Statele Unite, îndemnând la terorizarea și linșarea celor care au altă culoare a pielii, decât populația albă.

Toate aceste grupări se centrează în jurul liderului sau *guru*-ului, descentrând societatea, creând grave probleme sociale etc.

În atari condiții este necesară implicarea sferei politicului pentru restabilirea ordinii cetățenești și morale, a securității vieții celor care nu împărtășesc ideile și doctrinele ce se impun prin forță fizică sau psihologică.

Dar, datoria zonei politice este de a veghea la bunul mers al societății civile, asigurând securitatea și nepermițând desfășurările violente de nici un fel, deci cu atât mai puțin ales cele instituite pe considerente religioase.

3.2 Biserica și economia

În România anilor de după 1989 s-a instaurat o gravă criză economică, așa-numită *de tranziție*, care a afectat și activitatea Bisericii.

Dacă astăzi membrii unei națiuni nu împărtășesc aceeași religie este un act înțeles prin prisma liberului arbitru și prin libertatea de exprimare religioasă care nu trebuie îngrădită de nimeni și în nici un fel. Dar, membrii societății nu sunt în totalitate și membrii Bisericii Ortodoxe. Astăzi nu mai este valabilă sintagma *român înseamnă ortodox, iar ortodox înseamnă român*. Cetățenii țării noastre sunt egali în drepturi indiferent de originea etnică sau religioasă. Importantă este conviețuirea armonioasă între fiii aceleiași națiuni, cu respectarea drepturilor fiecăruia și a opțiunii religioase. În acest sens trebuie înțeles de la sine că prozelitismul trebuie eliminat complet, aspect neînțeles de grupările sectare (baptiști, evangheliști; sau

²³ Cf. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Poziția d-lui Lucian Blaga față de Creștinism și Ortodoxie*, Sibiu, 1942, p. 39: *Grupările de aderenți cred nelimitat că religia lor nu îi înșală și realitatea divină există și este așa cum li se propovăduiește lor.*

cazul Moldovei centrale unde se duce o ardentă campanie de atragere la catolicismul maghiar) sau neoreligioase, ca de exemplu mormonismul sau iehovismul.

Sunt binecunoscute din viața pastorală a Bisericii Ortodoxe cazuri în care unii membrii ai Bisericii, ortodocși, au fost atrași prin metode pecuniare către confesiuni protestante sau neoprotestante, profitându-se de starea lor degradată din punct de vedere material, dar și, în special, degradată spiritual. Or, Ortodoxia nu a recurs niciodată la asemenea metode și mijloace de atragere a credincioșilor altor confesiuni și culte, iar dacă se înregistrează convertiri la Ortodoxie, acest lucru se petrece din pura libertate de alegere a celui în cauză, ca mod autentic de cunoaștere și înțelegere liberă a credinței creștin ortodoxe. N. Matsoukas spunea că *...numai o minte exersată înțelege tainele divine și, având o corectă cunoaștere a lui Dumnezeu, nu cade în erori*.²⁴ De fapt, trecerile, de la Ortodoxie la grupările sectare sau la noile mișcări religioase etc., sunt mult mai numeroase decât în sens invers. Chestiuni axate în jurul unei duble motivații:

1. Cei ce părăsesc Ortodoxia o fac pentru că nu se regăsesc în ea și nu au cunoscut-o niciodată, nu au avut o relație sinceră, liberă și onestă cu Iisus Hristos, nu au trăit fiorul mistic liturgic și sacramental al Bisericii Ortodoxe, nu și-au împrumutat niciodată dorul comuniunii liturgice eclesiale, nu au simțit prezența lui Hristos în sufletele lor.

2. Apoi, aceleași persoane, nefiind proiectate în nici un fel în activitatea Bisericii, fie din dezinteres, fie din alte motive, este cert că sub tensiunea și presiunea socială, morală, psihologică au cedat mental, aflând refugiul în brațele unei grupări pseudo-religioase, sau sectare, care le oferea aparent siguranța de care aveau nevoie. În aceeași categorie poate fi inclusă și problematica păturii sociale ultime, din ce în ce mai pauperă. Condițiile vitrege de trai, lipsurile, bolile, fac să se opacizeze puțină credință din asemenea persoane și să cadă pradă «*ofertelor*» de mântuire propuse, alături de tentații materiale, de grupările neoreligioase.

Ignoranța²⁵ și, în sine, germeii atavici ai dereglării religioase, precum și ajungerea, stimulată, la un nivel de conștiință «*nou*»²⁶ sunt cauzele cele mai importante ale apostazierii. Asistăm, astfel, la una dintre cele mai bizare forme de prozelitism. De fapt nu se produce o apostaziere pur-și-simplu, pentru că persoana care aderă la una din formele noi de religiozitate, propusă de ofertanți, nu avea nici un fond de credință, ea făcea parte *non volens* din Biserică, doar prin Botez, nu și prin fapte sau prin viață. Este vorba deci de o situație mitico-istorico-tradiționalistă în sfera Bisericii, fără să fie membru viu și activ la lucrarea sinergică a Bisericii. O

²⁴ Nikos Matsoukas, *Introducere în gnoseologia teologică*, trad. de M. Popa, Editura Bizantină, București, 1997, p. 124.

²⁵ Arhim. Teofil Tia, *op.cit.*, p. 465.

²⁶ A se vedea lucrarea lui Nikolai Berdiaev, *Împărăția lui Dumnezeu și împărăția cezarului*, cap. XI: *Despre omul veșnic și omul nou*, trad. de Nina Nikolaevna, Editura Humanitas, București, 1998, pp. 127-134. Fiecare ideologie omenească își propune să „zidească” omul nou. Religia creștină vrea același lucru, însă raportând și renăscând persoana umană, în plenaritatea sa ontologică, psiho-somatică, spirituală, la Iisus Hristos, Mântuitorul lumii, și la opera Sa de mântuire a întregii umanități și creații.

asemenea persoană nici nu cunoaște, nici nu împărtășește modul de viață autentic creștin ortodox, nu este *credincios* al Bisericii, decât numeric, declarativ. E un simplu număr într-un sondaj de opinie. Or, participarea vie la acțiunile Bisericii denotă o convingere fermă, o credință reală, nestrămutată. Doar cei nesiguri și ignoranți sunt tentați, și uneori chiar o fac, să părăsească Biserica. Nu pentru că nu au ceva de primit spiritual, ci pentru că nu se regăsesc și nu înțeleg misterul Bisericii lui Hristos. De aceea sunt ușor de corupt de grupările sectare sau neoreligioase.

Motivația apostazierii nu stă, așadar, în starea economică, ci în lipsa convingerii și fermității credinței reale. Însă, pentru a evita apostazierea pe motive de paupertate, trebuie ca și Biserica să găsească mijloacele prin care membri ei care sunt în situații limită din punct de vedere economic să fie sprijiniți și ajutați. Pe lângă acțiunea de ajutorare materială trebuie să survină mutația de ordin psihologic și spiritual prin care cel în cauză să fie conștientizat că nu poate face troc cu sufletul lui, în schimbul unor avantaje lumești. Mântuitorul întreabă «*ce-i va folosi omului de va câștiga lumea întreagă și își va pierde sufletul?*».

Există astăzi o multitudine de Fundații și Asociații care conlucrează cu Biserica Ortodoxă Română pentru a reda împreună demnitatea umană celor care sunt în dificultăți economice, și de a nu-și vinde credința ancestrală pentru interese pecuniare. Problematika este mult mai amplă și ține în mod sinergic și de factorul pastoral-misionar ca și de cel cultural.

3.3 Biserica și cultura

Pentru a menține situația membrilor săi, dar și de a face misiune, spre vestirea Evangheliei până la marginile lumii, Biserica a ținut cont întotdeauna de factorul cultural. Cultul și cultura au constituit dintotdeauna vehiculele cele mai importante ale propăvăduirii.²⁷

În contemporaneitate, trebuie înțeles că Biserica nu se folosește de cultură ca de un subterfugiu pentru a se intromisiona în viața socială. Biserica a făcut dintotdeauna cultură. Sub egida Bisericii au luat ființă școli, biblioteci, cercetări filologice; studiul științelor, al artelor: pictura, muzica, arhitectura etc. Fără riscul pleonastizării, devin oarecum sinonime cele două alăturări: Biserica și cultura, însă fără să se confunde ca menire. Cultura nu este o instituție, ci un instrument pe care Biserica îl folosește cu înțelepciune spre luminarea minților și sufletelor, ca tot mai mulți oameni să aibă acces la adevărurile de credință transmise prin obiectele culturii. Așadar, Biserica și cultura nu mai trebuie înțelese în mod separat. Cultul fără cultură devine bigotism, iar cultura fără cult devine linearitate orizontală, fără transcendere a realităților terestre în mod real, ci fals. Scopul Bisericii nu este *mântuirea prin cultură*, pentru că nu cultura este scopul în sine. Cultura este un mijloc de care Biserica se servește pentru a mântui sufletele oamenilor. Când cultura devine scop în sine, atunci e limpede că s-a pervertit noțiunea de cultură. Numai sinergizând cultul Bisericii cu cultura Bisericii, dar și cu cea laică, redi-

²⁷ Christian Tămaș, *Crize contemporane: disoluția sacrului*, Editura Ars Longa, Iași, 2003, p. 129.

reționată în Iisus Hristos, în *crugul misterologic* al Bisericii Sale²⁸, putem avea siguranța rectitudinii demersului soteriologic.

Aici este nevoie să amintim și de cultura laică, care este indubitabil o copie a celei eclesiale, dar lipsite de sens real. Cultura care desprinde în mod fals de teluric și pare că înalță spre un metafizic ambiguu, impersonal, nu are nici o valoare soteriologică. Tot ce se bazează exclusiv pe rațiunea umană și pe energiile omului, făcând abstracție de energiile divine, devine un efort inutil. Cultura laică, adeseori areligioasă, tinde să devină tot mai mult agreată în lume. E vorba, în fine, de o desacralizare a artei, muzicii, poeziei, și situarea într-un plan terestru, nefericită încorsetare fundamentată pe iluzii ce golesc spiritul de reala necesitate noetică.

Cultura trebuie să descopere că scopul ei este acela de conștientiza puterea creatoare a omului, din puterea creatoare a lui Dumnezeu. Iisus Hristos ne avertizează: *...fără Mine nu puteți face nimic*. Cordonul ombilical care unește cultura cu cultul este spațiul sacru al Bisericii. Doar acolo are loc fericitul mariaj între cult și cultură. Din acest motiv, pentru ca acțiunea de culturalizare a lumii să aibă efectele scontate, trebuie să se încopceze pe mesajul evanghelic al iubirii. Dovada că demersul cultural nu poate merge pe cont propriu, ci numai în acord cu Evanghelia și cu inspirația divină, o arată operele inestimabile ale geniului omenesc care stă în slujirea oamenilor și a lui Dumnezeu. Asemenea opere inspirate, indiferent din ce registru al culturii provin: artă, proză, poezie, muzică etc., rezistă în timp. Ele însele se constituie în dovada ce mai vie a inspirației lor de origine divină. Cultura de inspirație pur-umană trece drept «*curent*» sau «*modă*» fiind sortită uitării și decrepitudinii sigure.

Rolul culturii în misiunea Bisericii este foarte pregnant și profund dintotdeauna, la care trebuie atașate și utilitățile facilitate de descoperirile tehnice. Tehnica trebuie pusă în sprijinul vestirii Evangheliei, al soliei conform căreia neamurile sunt chemate și au acces neîngrădit spre mântuire. Biserica nu închide în canoane sau tipare nici personalitatea, nici autoritatea vreunui autor fie el pictor, muzician sau arhitect. Un asemenea autor care se pune sub semnul credinței și al inspirației divine are șansa să lase lumii o capodoperă inoubliabilă.²⁹

Prin cartea religioasă Biserica face misiune, o *kerygma*, care nu ține doar de lăcașul de cult, ci devine o vestire «*în mii și mii de inimi*», o multiplicare foarte folosită a propovăduirii. În acest sens Biserica poate evita, în mare parte, riscul folosirii de către credincioși a materialelor de colportaj de proveniență sectară sau de altă natură. Prin carte, Biserica vestește multor oameni cuvântul adevărului, la fel prin imnele liturgice, corale, de asemenea prin arhitectură ș.a.m.d. Efuziunea creatoare a geniului uman trebuie pusă în slujirea Adevărului-Iisus Hristos prin al Căru Duh Sfânt se revarsă toate peste noi. Aspect clamat în finalul Sfintei Liturghii: «*căci de la Tine Părintele luminilor, vin toate...*». Deci, toate rațiunile și

²⁸ Cf. Paul Evdokimov, *Ortodoxia*, trad. de Ț. Dr. Irineu Ioan POPA, Editura I.B.M. al B.O.R., București, 1996, p. 234.

²⁹ Henry de Lubac, *Meditație asupra Bisericii*, trad. de Marius Boldir și V. Pioras, Editura Humanitas, București, 2004, p. 224.

energiile umane trebuie coroborate cu cele divine pentru a avea continuitate istorică, transistorică și metaistorică sau eshatologică.

3.4 Biserica într-o societate secularizată și secularizantă

Spuneam anterior că nu toți membrii societății sunt membrii Bisericii, în schimb membrii Bisericii sunt și membri ai societății. În contextul actual observăm că Biserica ocupă adeseori un loc ingrat în societatea românească, dar și în lume.

Deși sondajele specializate indică faptul că Biserica ocupă locul întâi în clăsamentul încrederii acordat de societate, în mod paradoxal are loc un fenomen contrariant. E vorba de o realitate contradictorie. Pe de o parte se afirmă încrederea maximă în Instituția Bisericii (confundându-se ierarhia bisericească cu sensul cuvântului Biserică), iar pe de altă parte, în mod practic, Biserica este frecventată de de cca. 12% de credincioși, dintr-un procent, declarat în sondaje, de 87% ca fiind ortodocși, din totalul populației României actuale. Ceea ce constituie o problemă foarte spinoasă este problema apartenenței reale, în mod spiritual și praxiologic la identitatea eclesială. Lucru insuficient, dacă se rămâne la nivel de sondaje. Realitatea este constituită de credincioșii care trăiesc real experiența eclesială în viețile lor, în activitățile particulare. E vorba de cei care nu creează un dualism între viața liturgică duminicală sau ocazională și viața socială; de aceia care transpun cuvântul catehezei creștine în propria viață și familie.

Anonimatul și impersonalismul par să devină pecetea din ce în ce mai clară a postmodernismului. Teologul grec Christos Yannaras vorbește de criza comuniunii persoanelor, care nici măcar în spațiul eclesial nu se cunosc și nu se recunosc, din cauza numărului mare de credincioși ai unei parohii. Drept urmare el propune unicul program: reconstituirea parohiilor.³⁰ Tehnocrăția și informatizarea rapidă, goana tot mai accelerată pentru a descoperi și utiliza în sens egoist rațiunile creației lui Dumnezeu, de către om, creează tot mai adesea o stare de nesiguranță, de incertitudine politică, economică și socială. În aceste condiții, Bisericii îi este tot mai greu să își facă auzită vocea, deoarece tot mai mulți oameni nu mai sunt sau nu au fost niciodată interesați de relația directă cu Biserica³¹, ci ocazională de evenimente considerate tradiție populară: botez, cununie, înmormântare etc., transformând Biserica într-o prestatoare de servicii religioase. În asemenea persoane sensul eclesial al existenței comunitare, sacramentale, este pierdut definitiv, sau, dacă este descoperit, este canalizat și convertit, nefericit, spre forme de pseudo-religiozitate.

Cu toate deturnările de sens spiritual la care sunt expuși foarte mulți semeni de-ai noștri, există în mulți ideea existenței și nevoii de religiozitate în viața lor, numai că puterea lor de percepere reală a scopului de mântuire propus de Dumnezeu prin Biserica Sa nu mai este foarte limpede. Ei nu mai pot identifica, nu

³⁰ Christos Yannaras, *Libertatea moralei*, trad. de M. Cantuniari, Editura Anastasia, București, 2002, pp. 236-237.

³¹ Arhimandrit Teofil Tia, *Elemente de pastorală misionară – pentru o societate post-ideologică*, Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2003, p. 42.

pot distinge, vocația originară. Terenul propagării falselor grupări religioase devine în acest caz foarte propice. Biserica trebuie să știe într-un mod foarte ferm să convingă persoanele nesigure din punct de vedere religios, șovăielnice etc. Cauzele sunt multiple și sunt generate în primul rând de libertatea eronat investită, și în al doilea rând de divizarea Bisericilor. Părintele Stăniloae afirma că miturile se înmulțesc în fazele de «*decădere a religiilor*»³² sau când acestea slăbesc, ori când omul nu mai simte atât de viu prezența și inițiativa divinității întru a se revela. În asemenea cazuri «*fantezia omului își exaltă nestingherit aviditatea ei creatoare*».³³

Teologul romano-catolic Yves Congar remarcă în mod dureros acest act fracționabil de prea mare durată în istoria creștinismului: «*Ne-am obișnuit să trăim unii fără alții, unii opuși celorlalți, creștinătăți paralele care nu se mai întâlnesc și care, totuși, predică fiecare propriilor credincioși – porunca Domnului*».³⁴ «*Atunci când aduci la altar darul tău, și îți amintești că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău înaintea altarului, mergi și te împacă cu fratele tău și numai apoi vino să îți aduci darul tău*». Același teolog constata că efectele sciziunii afectează substanța sociologică a Bisericii.³⁵

Este necesară ieșirea Bisericii *ad extram*. Iisus Hristos trebuie vestit *de pe acoperișurile caselor*, cum spune Mântuitorul. Aceasta nu trebuie să altereze libertatea de alegere a nimănuși, însă misiunea creștinului presupune o lucrare atemporală, *cu timp și fără timp*, constantă – pentru a crește mereu, o prelungire a Ecclesiei în lume. Hristos ne-a poruncit și nouă, în egală măsură, prin Apostolii Săi, să «*propovăduim Evanghelia la toate popoarele până la marginile lumii*». Acest pasaj evanghelic cuprinde în sine mandatarea sau autentificarea pe care ne-o dă Însuși Dumnezeu, prin Fiul Său: *Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în Numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte am poruncit Eu vouă, și iată, Eu sunt cu voi până la sfârșitul veacurilor!* (Mt. 28, 19-20). Trimiterea la slujire și misiune este indubitabilă. Sunt descoperite în acest fragment evanghelic temeiurile misiunii creștine. «*Mergând*» – reliefează datoria misiunii, a călătoriilor misionare; «*toate neamurile*» – accentuează necesitatea propovăduirii mesajului de mântuire adus de Iisus Hristos prin jertfa și Învierea Sa, în mod universal, la toate entitățile etnice ale pământului, indiferent de cultura, rasă, naționalitate, dispunere geografică sau istorică; «*botezându-le...*» – arată ideea consacrării omului prin botezul

³² D. Stăniloae, *op.cit.*, p. 94.

³³ Arhimandrit Teofil Tia, *op.cit.*, p. 209: *Alienarea occidentală a creștinismului a transformat adevărul Bisericii într-o „ideologie a decadentei*.

³⁴ Y.M.-J. Congar, *Chrétiens désunis. Principe d'un „œcuménisme” catholique*, Paris, 1937, p. 28.

³⁵ *Ibidem*, p.16: *La genèse de la Réforme du XVI-ème siècle et des grandes séparations que représentent les groupes protestants est d'une toute autre nature que celle des séparations orientales. Celle-ci ne mettaient pas en cause la substance religieuse du catholicisme, et cette substance, après comme avant, restait commune à l'Orient et à l'Occident; mais elles affectaient l'être sociologique de l'Église et provenaient de certaines conditions d'ordre également sociologique, du moins à l'origine, à savoir une liaison excessive de l'élément national ou politique.*

cu Duhul Sfânt, în Numele Sfintei Treimi; «*învățându-le*» – obligativitatea predării prin viu grai și scriere a tuturor învățăturilor evanghelice; «*Eu sunt cu voi...*» – conștiința prezenței nevăzute, prin Duhul, a lui Dumnezeu în istorie.

Respectând aceste porunci divine, Biserica împlinește misiunea sa peste veacuri, fiind mărturie vie a lui Dumnezeu și Trupul Lui mistic în același timp. Biserica face în acest mod dovada celei mai mari iubiri pentru lume vestind Adevărul, pe Iisus Hristos. În același timp, și ea trebuie să ofere lumii actuale mesajul evanghelic pe înțelesul acelora care vor să îl audă. Nu neapărat o adaptare forțată la condițiile intelectuale și culturale ale lumii de astăzi, pentru că secularizarea nu înseamnă neapărat progresul tehnico-științific, ci luare în posesie a creației prin excluderea lui Dumnezeu. Dacă am coborî pe firul Scripturii până la Adam, vom constata că de la momentul căderii lui începe secularizarea omului, tot mai accentuată în contemporaneitate.

Trezirea sau retrezirea sentimentului religios autentic este o necesitate stringentă a lumii actuale. Ori, numai Biserica își poate asuma calitatea de «*ceas deșteptător*» al istoriei înțelenite în ea însăși. Ea nu mai poate să stea în exteriorul socialului, ci trebuie să se implice tot mai profund. Deși statul adoptă poziții neutre față de problema cultelor, el recunoaște importanța acestora în viața socială, dar numai ca moralizatoare, sau educatoare în sens etic-cetățenesc. Din acest unghi obtuz de vedere, Biserica devine o instituție pur umană, un oarecare partener social, fără valoare sacramentală necesară, deoarece statul nici nu are nevoie de aceasta, decât în cadrul unui formalism religios, rigid, festivist, golit de efecte transcendente. Faptul că statul este secular, că face adeseori abstracție de nevoile Bisericii, de valorile ei soteriologice, că deține prin secularizare posesiunile istorice eclesiale, constituie faptul cel mai elocvent că statul este o instituție ca «*împărăție a lumii acesteia*». Teodor Baconsky aprecia că Biserica Ortodoxă nu-și poate exercita libertatea profetică «*atâta vreme cât e asistată material de Stat*».³⁶ În mod real se poate constata, în societatea românească actuală, că nu mai poate fi vorba de simfonia stat-Biserică, decât în mod teoretic. Putem vorbi, mai curând de o *polifonie*, nicidecum de dialog, de apelare și răspuns. Fiecare din cele două instituții comportă un discurs monologic, paralel.

Biserica, după 50 de ani de ateism militant, a devenit tolerată, în propria națiune, de stat. Drepturile ei lumești sunt acordate prin toleranță statală. Biserica trăiește azi un soi de paralelism absurd cu statul. Membrii cei mai mulți ai statului care au funcții publice sunt creștini ortodocși, însă privesc adeseori Biserica cu scepticism sau cu antagonism. În particular, ei își declară apartenența la Biserica Ortodoxă, iar în relațiile sociale procedează ca și cum nu ar fi așa, de multe ori zădărnicipind sau contracarând acțiunile Bisericii. Atunci când solicită asistența religioasă o fac doar din considerente tradiționale, nu din convingere. Concluzia este aceea că asemenea persoane nu se regăsesc în idealurile doctrinare și soteriologice

³⁶ Teodor Baconsky, *Decadența etatismului și renașterea ortodoxă*, în vol. „Gândirea socială a Bisericii”, colectiv de autori, vol. realizat de Ioan Ică Jr. și Germano Marani, Editura Deisis, Sibiu, 2002, p. 355.

propovăduite de Biserică, între ele și Biserică neexistând afinități profunde, decât istorico-tradițional-mitice, accidentale.

Urmarea aceasta, nefastă atât din punct de vedere social cât și spiritual, aparține în mod evident situației generate și cultivate intens, cu obstinație, de perioada sistemului totalitarist în România. La prima vedere s-ar părea că situația este oarecum similară și occidentalilor, care deși nu au fost forțați de situații politice să treacă Biserica într-un plan secund sau aproape inexistent, neavând dificultăți pecuniare, au realizat un raport negativ, mai grav ca în fostul bloc comunist, față de credința creștină. În fond, este vorba de aceeași situație, seculară, în care Răsăritul creștin a fost exclus din sfera socială, pe criterii doctrinare și ideologice, iar Occidentul a pasat acțiunea Bisericii la aceeași margine a socialului, fie pur-și-simplu din dezinteres, fie din considerarea Bisericii ca fiind desuetă.

Actualmente, asistăm, mai ales în Occident la o revenire, sau la o «înviere» a elementelor sincretiste, neo-păgâne, cumulate cu elemente din religiile asiatice. Mai mult, din ce în ce mai mulți oameni de azi conștientizează eșecul modernismului și postmodernismului din considerente multiple. Dorința de a se debarasa de conținutul industrializării excesive, coroborat cu nevoia viețuirii în mod natural, sănătos. Tot mai mult este resimțit efectul negativ, distructiv, nociv pentru toate formele de viață al utilizării chimicalelor în toate structurile economiei etc. Omul de azi dorește să trăiască în conformitate cu starea inițială, pură, a Terrei. S-au fondat multiple organisme și asociații ecologice, care luptă pentru dezarmare, pentru purificarea naturii prin renunțarea la poluare, pentru hrană *naturală* etc. Este vorba de o «*nostalgie a paradisului*», în așa fel încât omul constată insuficiența doctrinelor, a tehnicismului și informatizării, care *cresc* omul pe orizontală, lipsindu-l din ce în ce mai mult de dimensiunea spirituală, verticală.

Contrar acestor impulsuri empirice observăm că tot mai mulți oameni de azi resimt și constată nevoia de spiritualitate intensă, dar este vorba tot de o viziune secularizantă, nivelatoare a trăirii spirituale, deoarece oamenii doresc să trăiască cât mai mult, din punct de vedere biologic, într-un cadru cât mai natural, având un confort sporit, lipsit de griji și de probleme, fără perspectiva eshatologiei autentice, creștine. De fapt, este dorința *reînțoarcerii* «*la natură*», ridicată din subconștientul latent la suprafața conștientului saturat de tehnicism. Unui asemenea mod existențial trebuie în mod necesar să i se atribuie și o coordonată spirituală verificată de o îndelungată tradiție, revelată. În caz contrar riscul eșuării spirituale este iminent.

Asistăm din ce în ce mai des la apariția și în peisajul *religios* românesc a unor variate forme de spiritualitate, de import, care merg până acolo până la a afirma un ateism religios.³⁷

Cromatică noilor mișcări religioase este foarte amplă. Unele grupări acceptă ideea istoricității lui Iisus, dar neagă Biserica: «*Iisus da, Biserica nu!*» sau «*religie da, Dumnezeu nu!*», dovedind o crasă ignoranță teologică. Dar, Biserica este Trupul

³⁷ Cf. Pr. conf. univ. dr. Nicolae Achimescu, *Configurația divinului dintr-o perspectivă fenomenologico-istorică*, în rev. „Teologie și viață”, Anul XI (LXXVII), nr. 1-7, ianuarie-iulie, Editura Trinitas, Iași, 2001, pp. 42-44. Este vorba despre viziunea buddhistă asupra lui Dumnezeu, care este perceput ca *Nimic-ul Absolut* (sunyâta).

mistic al lui Hristos, comunitatea care viețuiește în comuniune și comunicare, în relație continuă, prin Duhul Sfânt, cu Iisus Hristos Mântuitorul lumii.

Alte grupări pseudo-religioase nici nu acceptă calitatea *divină* sau de Mântuitor a lui Hristos³⁸. Se vorbește de acceptarea ideii de religie dar nu aceea de Dumnezeu Creator al universului și proniator al lui, Întropat și Jertfit pentru om.

De pildă, așa-numita *Biserica Scientologică* face completamente abstracție de Dumnezeu revelat în Biblie și în Biserică, în tradiția bi-milenară a acesteia. Scientologia și-a creat propria *Biblie*, ca și mormonismul.

Cert este că argumentul central și convingător al unei religii nu stă în vârsta istorică, ci în primul rând rezidă în fundamentul revelat, al legăturii intrinsece a lui Dumnezeu cu omul, ori acest aspect nu este în nici o religie prezent decât în creștinism. Dacă în alte religii Dumnezeu Se *mărginește* doar la a-Și descoperi existența și voința, de la distanță, prin intermediari, profeti sau prooroci (cazul iudaismului, islamismului, și oarecum asemănătoare fiind situația și în hinduism), în creștinism Dumnezeu depășește infinita distanță dintre Sine și univers, dintre Sine și om, și i Se revelează acestuia venind în cea mai mare apropiere posibilă, adică făcându-Se Om, rămânând concomitent Dumnezeu. Deismul, panteismul și ateismul unor *religii* occidentale și orientale este astfel infirmat³⁹. Dumnezeu se face Om ca toți oamenii, trăind condiția umană la modul cel mai profund, afară de păcat⁴⁰, experimentând toate emoțiile și sentimentele curate, dar și pe cele dureroase ale omului, până la moarte, și încă moarte pe Cruce (Filipeni 2).

În iudaism sau în elenism aceasta este «*nebunie*», cum o numește Sf. Ap. Pavel: «*scandal pentru iudei și nebunie pentru elini*». Iudaismul rămâne și el străin de marea chenoză a lui Dumnezeu, căci potrivit Scripturii Vechiului Testament nu poate vedea nimeni pe Dumnezeu și să trăiască, iar elenismul, sub inspirație platonice și neoplatonică, considera pe Dumnezeu intangibil, în esența Sa. Or, în creștinism ousia divină se împletește armonios cu ousia umană, fără să se confunde și fără să se separe (Chalcedon 451), căci *dacă la oameni este ceva cu neputință, la Dumnezeu toate sunt cu putință*.

Se explică, astfel, pentru contemporaneitate, nevoia tot mai mare de „religios”. Dar, termenul nu mai este înțeles în sensul creștin, ci paleta sa devine tot mai largă și mai difuză, concomitent. Infuzia de religii diverse, se face în mod facil, pentru că multe persoane simt nevoia experimentării unui nivel simplu și rapid de religio-

³⁸ Arhim. Teofil Tia, *op.cit.*, p. 473.

³⁹ Părintele D. Stăniloae spunea: *Învățătura creștină este străină cu totul de tendința identificării panteiste a omului cu Dumnezeu; cf. idem, Ascetica și mistica*, vol. I, Editura Deisis, Alba Iulia, 1993, p. 16.

⁴⁰ Epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel evidențiază marea chenoză, precum și unirea ipostatică a Logosului Celui veșnic cu natura umană, pe care nu doar o *restaurază*; Iisus nu *peticește* ousia umană, ci o *rest-aurează*, o face cu totul nouă, lipsită nu doar de păcat, ci de chiar posibilitatea sau potența de a păcătui Aceasta este una din urmările unirii ipostatice sau echivalentul sfințeniei lui Dumnezeu. (Filipeni 2, 1-11).

zitate. Alexander Schmemmann spunea: *Islamul și buddhismul oferă o excelentă satisfacție religioasă și ajutor, nu doar oamenilor simpli, ci și celui mai sofisticat intelectual*».⁴¹

Așa se explică, mai ales în Occident succesul grupărilor sectare sau pseudo-religioase. Occidentalul caută satisfacerea ne-mediată⁴² și i-mediată «*la cel mai înalt nivel*» a *exigențelor* sale spirituale, care sunt foarte modeste, de altfel. Sectele și noile mișcări religioase conferă posibilului aderent, acea nișă de evadare din problemele cotidiene, deschiderea spre alții. Omul este creat ca ființă comunitară și el simte nevoia dialogului și conviețuirii cu semenii săi. El merge acolo unde se simte adoptat, înțeles și iubit. Acolo unde se poate deschide la modul maxim, și unde iese din carapacea tehnicii. De aceea, omul de azi caută tot mai mult simplitatea.

Privind problematica în profunzime, această simplitate se reflectă și asupra dimensiunii spirituale. Sunt foarte dorite formele de religiozitate simplă, chiar foarte simplă. Religia nici nu se mai dorește înțeleasă, adeseori, de către membrii multor grupări. Ei sunt în situația de a se încredința și dedica totalmente ascultării orbești de liderii *spirituali*. O urmare necondiționată de înțelegerea unei doctrine sau unui mod de viață autentic, identitar. Ei lasă pe alții să decidă în locul lor, aspect ce reliefează teama și angoasa, fuga de responsabilitate, de obligații etc. Pasul este sinonim cu depersonalizarea, cu lipsa de identitate.

Revenind la formele de religiozitate simplă, putem observa efectele de reducere și simplificare a cultului liturgic din sfera apuseană, respectiv din catolicism și protestantism. Omul ultimelor secole, tot mai grăbit în escaladarea cunoașterii cosmosului, a făcut abstracție de dimensiunea verticală, spirituală a existenței creștine. Drept urmare, a părut tot mai împovărat de exigențele «*ascetice*» și culturale ale unei religii (creștine) pe care n-o mai înțelegea⁴³ și pe care nu mai dorea să o înțeleagă. Se impunea reducerea exigențelor pentru a se păstra numărul credincioșilor. Lucru insuficient, de altfel, mai ales în Occident, unde tentația pseudo-religiilor este covârșitoare. Subtil extinse, la nivel psihologic, de conștient, și mai ales de subconștient, noile mișcări religioase anesteziază prudența religioasă, sau nevoia de înțelegere a omului. Tot mai mulți cad pradă capacanelor abil întinse, mizând pe simplitatea cultelor la care aderă. Din nefericire, foarte târziu conștientizează, sau deloc, starea de obediență la care sunt supuși și expuși.

Catolicismul a redus sistematic propriul cult liturgic, în încercarea de a-l extinde într-un program orar zilnic. Protestantismul a redus și mai mult îndatoririle liturgice⁴⁴ ale credincioșilor și ale „clerului”. Tocmai aici Luther devine responsabil de pervertirea conștiinței creștine apusene. El l-a lăsat pe om singur înaintea lui Dumnezeu, cu Scriptura în mână: *Sola Scriptura*. Celelalte două comandamente

⁴¹ Pr. Prof. Alexander Schmemmann, *Sacramentele și Ortodoxia*, trad. de pr. prof. dr. Aurel Jivi, Editura I.B.M. al B.O.R., București, 2001, p. 198.

⁴² Ne referim aici în mod special la eliminarea vocației sacramentale speciale din multe sfere ale religiozității occidentale, fie ea creștină sau necreștină.

⁴³ Arhim. Teofil Tia, *op. cit.*, p. 465.

⁴⁴ Karl Christian Felmy, *Dogmatica experienței ecleziale. Innoirea teologiei ortodoxe contemporane*, trad. de Ioan ICA Jr., Editura Deisis, Sibiu, 1999, p. 63.

ale vechilor protestanți⁴⁵ (*Sola fide et Sola gratia*) pălesc astăzi înaintea contemporanilor protestanți, aceștia făcând apel mai mult la Scriptură. Neoprotestantismul a simplificat până la extrem activitatea liturgică, golind-o aproape de orice înțeles duhovnicesc. Dar, pentru mulți, și aceste simplificări au însemnat tot rămânerea la un stadiu complicat din punct de vedere al obligațiilor ca membrii ai comunității respective.

Pseudo-religiile conferă o și mai mare simplitate, până la reducerea totală a funcțiilor de tip «sacerdotal», lăsând insul într-o acțiune doar aparent comunitară, în final rămânând cu sine însuși.

Concluzii: Care este mesajul Bisericii la începutul celui de al-III-lea mileniu creștin?

Spre deosebire de Arnold Toynbe, care credea că religia va dispărea de la sine prin evoluția masivă a tehnologizării și progresului științelor,⁴⁶ Jean Paul Vernet⁴⁷, avertiza, ca și A. Malraux⁴⁸ că secolul al XXI-lea va fi *religios, mistic*, sau nu va fi deloc. Aparent pare a fi o *profetie*, dar privind mesajul în profunzime constatăm că se referă la o chestiune foarte acută a lumii religioase din mileniul al III-lea creștin. În realitate, este vorba despre un avertisment dat Bisericilor *istorice* de a trata cu seriozitate și cu maximă responsabilitate problematica noilor religii.

Cert este faptul că Biserica Ortodoxă nu înțelege prin *misiune* a face prozelitism sau de a atrage prin diverse mijloace pe cineva la împărtășirea doctrinei și modului ei de viață. Biserica, fiind spațiul manifestării Sfântului Duh, este spațiul maximei libertăți, în Iisus Hristos. Or, Dumnezeu nu constrânge pe nimeni, și deci cu atât mai puțin o poate face Biserica. Biserica doar propune, nu impune. Ea vestește adevărul evanghelic, revelat pe cale supranaturală, propriilor credincioși, dar și lumii întregi, fără a leza, însă, dreptul la opinie, sau la libera alegere.

Dar, de modul cum va ști Biserica actuală să facă misiune depinde viitorul credincioșilor ei, atât în sens istoric cât și în sens eshatologic. De fapt, afirmația: «*Secolul al XXI-lea va fi religios sau nu va fi deloc*» trebuie înțeleasă în sensul că de vigoarea misiunii creștine din acest secol va depinde viitorul Bisericii în întreg mileniul al III-lea, dar și în viitorul îndepărtat. De aceasta depinde rectitudinea și sănătatea religiozității actuale și viitoare:

a. Biserica trebuie să promoveze mesajul universalității mântuirii în Iisus Hristos, care se adresează tuturor oamenilor indiferent de proveniența lor socială, rasială, politică etc.;

⁴⁵ Pr. Petraru Gheorghe, *Misiologie ortodoxă. Revelația divină și misiunea Bisericii*, vol. I, Editura Panfilus, Iași, 2002, pp. 215-216.

⁴⁶ A. Toynbe, *Experiences*, Oxford University Press, 1969, p. 322.

⁴⁷ J. Paul Vernet, *Secolul XXI va fi mistic sau nu va fi deloc*, trad. de C. Jinga, Editura Corint, București, 2003, p. 11.

⁴⁸ *Ibidem*, p.12.

b. În centrul misiunii trebuie să fie doar Persoana divino-umană, mântuitoare, al lui Iisus Hristos; Biserica și preotul trebuie să fie chip al lui Dumnezeu, să-L transparentizeze pe Iisus Hristos jertfit, Înviat și Înălțat pentru mântuirea omului.⁴⁹ Biserica trebuie să evite riscul transformării într-o instituție lumească, de aceea ea trebuie să continue să rămână Trupul mistic al Domnului și să-L vestească mereu peste veacuri pe Acesta;

c. Biserica trebuie să demonstreze în continuare că este spațiul libertății, al mântuirii și al conducerii spre viața veșnică, ca vehicol purtător și trăitor al Sfântului Duh.

d. În Biserică fiecare trebuie să descopere spațiul moralității și imortalității, al conviețuirii în Duh și Adevăr, în comuniune autentică, cu semenii, cu creația lui Dumnezeu și cu Iisus Hristos.

e. Biserica nu constituie în nici un fel confuzia identitară prin comuniunea la care cheamă, ci este o conturare a persoanelor și personalității acestora în mod deplin.

f. Plinătatea și deplinătatea Bisericii nu constau în simpla confirmare verbală a apartenenței la ea, ci mai ales în propovăduirea fermă, sigură, prin fapte bune, a credinței deprinse în tradiția acesteia.

g. În contextul lumii actuale, tot mai secularizate, Biserica trebuie să-și repleze mesajul într-un discurs credibil angajat și angajator, pentru a fi deslușit de tot mai mulți oameni. Înnoirea discursului teologic⁵⁰ ar fi una dintre cele mai importante dimensiuni ale pastoratului eclesial contemporan, dublat fiind de *koinonia* actică.

h. Pentru protejarea credincioșilor cu nevoi materiale acute, este nevoie ca Biserica să se implice și mai mult în crearea și dezvoltarea unor programe eclesial-sociale prin înființarea de Fundații de sprijin comunitar, filantropic; colaborarea cu instituții specializate ale statului sau non-guvernamentale care pot produce locuri de muncă etc. Acțiunea pastorală a Bisericii trebuie să înceapă cu predicarea Cuvântului și finalizată cu propovăduirea prin acțiune.

i. Fiecare om posedă de la Creator un bagaj de sentimente care trebuie canalizat de Biserică pe drumul corect din punct de vedere spiritual. Convingerea și trăirea profundă, spirituală a membrilor Bisericii este cel mai bun argument pentru a evita riscurile apostazierilor posibile.

Câteva cerințe sine-qua-non pentru misiunea prezentă și viitoare a Bisericii Ortodoxe (Române)

Atitudinea Bisericii ortodoxe față de noile mișcări religioase trebuie să fie una a dialogului și a lipsei de echivoc. Aceasta incumbă în primul rând cunoașterea partenerilor de dialog. Biserica trebuie să accepte existența polimorfismului (pseudo) religios, dar și faptul că există riscuri majore de a pierde pe unii din credincioșii

⁴⁹ Cf. Nikos Matsoukas, *op. cit.*, p. 198: *Mântuirea pe care o anunță Ortodoxia este terapie, recuperare, împlinire și salvarea întregii creații de la anulare.*

⁵⁰ Cf. Pr. Gh. Popa, *Comuniune și înnoire spirituală...*, p. 239.

ei,⁵¹ în favoarea altor grupări religioase, lucru care s-a și întâmplat, dacă nu se vor trasa pe termen lung planuri de misiune și pastorație mult mai sporite ca până acum.

Problematika privește ierarhii, dascălii de teologie, preoții și credincioșii Bisericii. La nivel ierarhic trebuie declanșate discuții profunde asupra problematicei noilor mișcări religioase. Este necesară o analiză atentă a realității pastorale. De foarte mare stringență este înființarea la fiecare centru eparhial a unui birou de analiză și monitorizare a sectelor, fundațiilor cu caracter religios, precum și a noilor mișcări religioase active în țara noastră: iehovismul, mormonismul, bahaismul, grupările guruiste etc. Apoi, raportarea periodică a situației concrete către Centrul Patriarhal, care coordonează, prin hotărârile Sfântului Sinod al B.O.R., activitatea din Biserică.

Însuși Sinodul B.O.R. trebuie să înființeze la nivel de Patriarhie un Centru de Studii și Cercetări privind noile mișcări religioase, dotat cu persoane specializate. În acest sens pot fi inițiate schimburi de relații cu alte asemenea centre de studiere a religiilor noi din lume. Realitatea factică, sau, mai bine zis, religiozitatea confesională sau de altă natură, trebuie adusă periodic la cunoștința factorilor de decizie, precum și a preoților și credincioșilor, prin materiale de colportaj, prin tipărirea de studii ample, consistente, asupra pseudo-religiilor existente la un moment dat în țara noastră, în care să se analizeze cauzele, mijloacele și metodele prin care se propagă o pseudo-religie, dar și formele de prevenire.

Ierarhia Bisericii are datoria de a preveni și conducerea politică a țării de riscurile care presupun prezența unor grupări pseudo-religioase asupra ordinii statale (iehovismul nu recunoaște statul de drept, înfierându-l ca creație a diavolului; de asemenea nu primește nici îndatoririle social-cetățenești; nu recunoaște însemnele naționale precum drapelul, nu execută stagiul militar, legal; refuză donarea și acceptarea de sânge pentru salvarea altor vieți omenești etc.), sociale și morale (a se vedea cazul *Mișcării de Integrare în Absolut* condusă de guru-ul Gregorian Bivolaru⁵² și efectele produse: trafic de persoane, urinoterapia, pornografie, pornofilie, promiscuitate, exploatarea financiară a celor naivi⁵³ etc.).

Tot mai imperios necesară este implicarea Bisericii în viața socială, în universități, licee, școli, pentru a promova adevărul de credință creștin-ortodox, comandamentele morale ale acestuia, precum și doctrina soteriologică. Se impune prezența unor cabinete de consultanță spirituală în aceste locașuri de cultură, cu un duhovnic

⁵¹ Cf. Jean Francois Mayer, *Sectele. Neconformisme creștine și noi religii*, trad. de R. Pitea, Editura Enciclopedică, București, 1998, p. 19: ... prezența unei palete din ce în ce mai largi de grupuri și înmulțirea căilor spirituale dezvăluie existența unui nou pluralism religios; fie că suntem credincioși fie că nu suntem, este o realitate de care nu putem să nu ținem seama. Trebuie să fim conștienți că această explozie spirituală va fi însoțită de tensiuni, nu doar din cauza situației de concurență pe care o creează, ci și pentru că este inevitabil ca din marele număr de grupuri active pe „piața religioasă”, unele să recurgă la practici discutabile sau sa aibă devieri.

⁵² Constantin Cuciuc, *Religii noi în România*, Editura Gnosis, București, 1996, pp. 109-110.

⁵³ Philippe Encausse, *Științe oculte și dezechilibru mental*, trad. de A. Stoicu, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002, p. 191.

pregătit pentru aceasta, pentru a se face o fericită încopciere între teologie, cult și cultură, între teologie și viață, între Biserică și societate.

Biserica trebuie să acorde asistență religioasă nu doar între zidurile lăcașurilor de cult, ci în toată societatea, unde membrii ei își trăiesc cea mai mare parte a existenței lor. Ei trebuie conștientizați că trebuie să devină pretutindeni fideli mărturisitori ai credinței deprinse în familie și în Biserică. Așa se va evita formalismul creștin general ca și cel ocazional. Corectitudinea trăirii spirituale trebuie să devină iarăși un argument forte, pentru a se evita sincretismul, sau omogenizarea creștinismului cu elemente din alte culturi religioase etc. Acest aspect trebuie dirijat tot mai intens către tinerii elevi și studenți care sunt cei mai predispuși la acceptarea provocărilor ezoterice, yoghine, paranormale sau legate de parapsihologie, ufolatrie, scientism religios etc. Pr. Prof. Dr. Nicolae Achimescu menționa, în lucrarea sa *Noile mișcări religioase*, că astăzi vedem în camerele de cămin ale unor elevi sau studenți un asemenea sincretism religios: Biblia, icoane, crucifixe, metanii creștine, sau cărți despre viețile sfinților, împreună cu cărți de science-fiction, asanas, sau manuale de yoga, buddhism, tantrism etc.⁵⁴

Prezența unei capele de rugăciune sau a unui cabinet de *terapie* duhovnicească în asemenea școli sau cămine ar fi un aspect deosebit de pozitiv pentru viața religioasă sănătoasă a tinerilor. Dar, pentru ca aceste acțiuni să fie eficiente și productive ele trebuie să fie deservite de adevărați păstori de suflete, nu de *simpli* psihologi. Dimensiunea înaltei trăiri spirituale a păstorului de suflete conduce la bune rezultate duhovnicești. În ultimă instanță este nevoie de preoți foarte bine pregătiți teologic, cultural, social etc., dar care să-și dubleze discursul și vocația de acțiuni pertinente, dinamizatoare, constructive, care să conducă spre Biserică și mântuire chiar și pe cei mai debusolați și nehotărâți din punct de vedere spiritual. Duhovnicul trebuie să știe întâi prin cuvânt, iar apoi prin faptă să aprindă mântuitorul *foc* al Sfântului Duh în inimile auditorilor săi, pentru ca aceștia să deprindă exersarea virtuților: credința, nădejdea, dragostea, blândețea, smerenia etc.⁵⁵

În cele din urmă directivele pastorale, dublate de patosul misionar, trebuie să constituie proiectul de anvergură al consolidării Bisericii în prezent, cu efecte profunde și consistente pentru viitor.

Relația Bisericii Ortodoxe Române cu confesiunile creștine și cu noile mișcări religioase în contemporaneitate

Dintotdeauna, între principalele caracteristici ale Ortodoxiei au putut fi enumerate toleranța și respectul față de libertatea persoanei, și a dreptului acesteia la libera alegere. Contextul actual este însă cu mult diferit față de acum momentul instaurării comunismului în România. Pe lângă faptul că în cei 50 de ani de dictatură comunistă, Biserica a fost exilată la periferia socialului, claustrată între zidurile

⁵⁴ Cf. N. Achimescu, *Noile mișcări religioase*, p. 9.

⁵⁵ Cf. Thomáš Špidlik, *Spiritualitatea răsăritului creștin*, vol. II, *Rugăciunea*, trad de Ioan Ică Jr., Editura Deisis, Sibiu, 1998, pp. 290-296.

propriii,⁵⁶ fără putința de a face misiune în câmpul propriilor credincioși, remarcăm că un aspect pozitiv este acela că Biserica a fost ferită de intromisiunea sau prozelitismul diverselor religii sau pseudo-religii. Numai că acest act de pasivitate, fără putința unei prea mari râvne misionare, rezumată la actul liturgic și predicatorial, și atunci făcute cu teamă și discreție, într-o angoasă continuă, a consemnat și instaurarea unui oarecare laxism misionar, continuat și după 1989 mulți ani⁵⁷. Numai așa se explică penetrarea zonelor ortodoxe de factorii confesionali sau pseudo-religioși. Aspectul trebuie coroborat și cu ignoranța multora dintre credincioșii formali ai Bisericii, necunoscători și nesiguri în ceea ce privește credința lor strămoșească, fiind ușor de destabilizat de atacurile sistematice, *biblice*, ale sectelor diverse, dar și ale falselor religii.

În prezent, cercetările și viața pastorală a Bisericii demonstrează că există două categorii de influențe în determinarea apostazierii:

1. În zonele rurale sunt expuse persoanele care nu își cunosc prea bine credința ancestrală (ortodoxia), ignoranță care fiind coroborată cu pauperitatea și oferta «*economică*» a sectelor poate produce abandonarea Bisericii și trecerea la «*noua credință*». Situația este valabilă și cu unele persoane din mediul urban. În rural sunt inexistente aproape acțiunile pseudo-religioase, cu excepția prozelitismului iehovist.

2. În zonele urbane, gradul sporit de cultură, multitudinea factorilor de informare, de comunicare etc., sporește riscurile produse de prozelitism asupra mult mai multor persoane decât în mediul rural. Apoi, cei mai vulnerabili sunt tinerii, care pe fondul necunoașterii și neexperimentării vieții liturgice și spiritualității ortodoxe în cadrul familial, intrând în contact cu membrii ai grupărilor sectare sau pseudo-religioase, pe diferite canale, devin adeseori ținte sigure. Dacă în mediul rural tentația eliberării de problemele economice sau materiale sunt momeala oferită de prozelitiști, în cel urban foarte mulți tineri, în general elevi sau studenți, și nu numai, sunt în căutarea identității, a manifestării dimensiunii spirituale pe care o conțin. Și în acest caz nuanțele diferă de la o situație la alta deoarece unii combină spiritualitatea ortodoxă cu alte tipuri de spiritualitate (de exemplu există unii tineri care merg frecvent la slujbele Bisericii, se spovedesc și se împărtășesc periodic, citesc Scriptura, se roagă etc., dar ei participă și la cursuri de yoga, la întâlniri obscure cu membrii unor grupări pseudo-religioase etc.); alții nu cunosc deloc Ortodoxia și viața Bisericii, și cu toate acestea o blamează neceptând-o din diverse prejudecăți: ar fi desuetă, obscură, cu metode medievale, rigidă, conservatoare ș.a.m.d. Asemenea persoane cad foarte ușor pradă *spiritualităților de ocazie*, refuzând Biserica cum că ar fi prea autoritară și îngrăditoare a libertății persoanei, nerealizând efectele devastatoare în plan identitar și psihopatologic declanșate de trăirea în mediul clausturant al sectei sau grupării pseudo-religioase. Ei sunt efectiv ruți de familie, de social, fiind în marele pericol de a se aservi total conducătorului de grup și intereselor acestuia. Se știe că grupările pseudo-religioase practică metoda *brain washing* (spălarea creierului) prin diverse metode: privarea de somn,

⁵⁶ Cf. René Rémond, *Religie și societate în Europa. Secularizarea în secolele al XIX-lea și al XX-lea – 1780-2000*, trad. de G. Sfichi, Editura Polirom, Iași, 2004, p. 191.

⁵⁷ Cf. C-tin Cuciuc, *op. cit.*, p. 17.

de hrană, de comunicare etc., ceea ce conduce la distrugerea conduitei personale a celui în cauză, fiind transformat într-un automat, într-o mașină biologică.

Problematica pe care Biserica trebuie să o desfășoare în primul rând este aceea a conștientizării tuturor credincioșilor⁵⁸ ei despre pericolul constituit de grupările sectare și pseudo-religioase, de deviațiile psiho-patologice produse în multe persoane după aderarea la acestea.

Biserica trebuie să-și lămurească membrii pasivi, indiferenți, asupra problemelor de doctrină. Dialogurile pe diverse teme nu pot lipsi din nici o comunitate, din nici o parohie. Apoi acestea trebuie extinse în universități, licee și școli, prin programe de conferințe teologice, tabere studențești și școlare, organizate de Biserica (eparhii, parohii); emisiuni televizate, radiofonice etc. prin acestea Biserica neîncercând să adopte o atitudine de lichidare a unor grupări religioase, pentru că ar încălca dreptul la exprimarea credinței, ci de a stopa migrarea credincioșilor proprii spre asemenea grupări. Având un dialog tolerant, public, auditoriul va consemna diferența dintre autoritatea spirituală a Bisericii și *noile religii*. El va realiza repede diferențele intenționale, dintre autentic și fals, dintre original și surogat. Însă, dificultatea unui asemenea dialog poate fi ușor de dedus pentru că asemenea grupări nu acceptă dialogul cu Biserica,⁵⁹ și în al doilea rând nu există o bază comună acceptabilă de dialog. Biserica nu poate discuta numai în termeni care privesc psihologic și/sau sociologic membrii ei, ci în primul rând pe temeiul revelației date în Scriptură și în Tradiție.

Momentan ar fi indicat ca Biserica să semnaleze situația reală din spațiul românesc referitor la grupările sectare, neortodoxe, făcând publice prin tipărituri aceste probleme precum și riscurile lor. De altfel, numărul cercetărilor de specialitate este destul de pauper, în primul rând datorită fluxului migrator de membri ai Bisericii nealarmant deocamdată. Sondajele efectuate în rândul populației din România anilor 1992 și 2002 arată că trendul aderării unor membri ai Bisericii ortodoxe la secte sau noi mișcări religioase este foarte mic, dar în creștere. Migrarea propriu-zisă, din țară, a multor cetățeni români, pe diverse coordonate ale Terrei, face posibilă pierderea contactului cu Biserica și credința parentală și intrarea lor în contact cu «noi religii», pe care primindu-le revin cu ele acasă, devenind la rândul-le din prozeliti prozelitiști. Aceștia trebuie convinși de diferențele majore dintre Biserica și *noile religii*, de finalitatea diferită totalmente. Faptul că izolarea în spațiul unei *noi religii* care exclude participarea la viața socială, comunitară, privirea negativă asupra celor care nu fac parte din gruparea respectivă, faptul că unele grupări se consideră «mesianice» sau «alese», blamând și înfierând vehement pe cei care nu fac parte din structurile lor, considerându-i ca rătăciți, demonstrează că sunt descentrați din sistemul axiologic al unei religii reale.⁶⁰ Neposedând o religie revelată nu posedă nici adevărul, deci nu Îl pot cunoaște pe Dumnezeu în

⁵⁸ Pr. prof. Ion Bria, *Ortodoxia în Europa. Locul spiritualității române*, Editura Trinitas, Iași, 1995, pp. 80-81.

⁵⁹ Cf. Pr. Viorel Georgescu, *Prozelitismul – predică în calea unității creștine în trecut și azi*, Editura Paralela 45, Pitești, 2002, pp. 88-89.

modul lor de manifestare așa-zis religios. Grupările care recurg la răpiri și terorism (sectele islamice), la acte reprobabile din punct de vedere moral, la izolare, la îngrădirea libertății personale tocmai sub motivul confirmării ei, nu sunt decât rodul falsului, al manipulării psihologice. Atunci când o grupare care se reclamă *religioasă* produce suferință și rău altor persoane înseamnă în mod foarte clar că ea nu este de la Dumnezeu, căci omul mânat de credința autentică în Dumnezeu nu poate face rău altor ființe.

În cazul acesta, dialogul Bisericii cu diversele noi religii poate avea loc doar pe fondul unei maxime toleranțe, în care să se repecte principiile sociale, etice, cetățenești. Necesitatea conviețuirii pașnice dintre Biserica ortodoxă, confesiunile creștine, alte religii și pseudo-religii trebuie să constituie fundamentul minim cerut pentru păstrarea ordinii și respectului reciproc.⁶¹ Cu toate acestea, toleranța nu poate substitui religia, neputând deveni un scop în sine. Aceasta nu obligă Biserica la compromisuri, nici nu relativizează misiunea ei, ci ea trebuie să privească spre membrii falselor religii cu dragoste și compasiune, ca fii rătăciți sau necunosători ai drepte credințe.⁶²

Biserica trebuie să afirme tot mai categoric care este poziția ei salutară față de membrii ei și față de toți cei care doresc acest lucru: omul trebuie să prefere Împărăția lui Dumnezeu decât lumea cu bunurile ei perene. *New Age*-ul nu face decât să concentreze atenția omului spre pământ și valorile telurice: dacă *New Age* oferă calea spre o conștiință unică, universală, ambiguă și impersonală, Biserica oferă calea sigură spre Iisus Hristos al cărui trup este, în locul terapiei prin cromatica pământescă oferită de *New Age*, Biserica oferă florile credinței adevărate; în locul terapiei cu cristale din practicile *New Age*, Biserica conferă pe Iisus Hristos prezent în sacramentele liturgice; în loc de fantezii științifice legate de eoni și ființe extraterestre scientologice, Biserica vorbește despre adevărul și iubirea veșnică a lui Dumnezeu «*care a petrecut cu noi oamenii*» și de faptele Sale minunate din istorie; în loc de *jihadul* islamic Biserica propune pacea și iubirea universală; în loc de celulizarea *ashramică*⁶³, și de ura rasială sau de orice altă natură, Biserica oferă comuniunea universală cu toți creștinii și oamenii din toate timpurile și locurile, în cadrul mistico-sacramental al Sfintei Liturghii, reală dinamizare transistorică și metaspațială conferită de Euharistie⁶⁴; în loc de o cale nesigură spre energiile

⁶⁰ Cf. Pr. Gh. Popa, *Teologie și demnitate umană. Studii de teologie morală contextuală*, Editura Trinitas, Iași, 2003, p. 162: *Din perspectivă teologică lumea are valoare și sens.*

⁶¹ Cf. Pr. dr. Jürgen Henkel, *Dialog și toleranță. Observații privind delimitările conceptuale*, în revista *Pax et unitas*, nr. 3, iulie-decembrie, Editura Serafica, Roman, 2004, p. 172.

⁶² *Ibidem*, p. 173

⁶³ Pr. lect. univ. dr. Iosif Bisoc, *Declarația Nostra Etate în actualitate*, în revista „Pax et unitas”, nr. 3, iulie-decembrie, Editura Serafica, Roman, 2004, p. 36.

⁶⁴ Ghislain Lafont, *O istorie teologică a Bisericii. Itinerar, forme, modele*, trad. de Maria-Cornelia Ică Jr., Editura Deisis, Sibiu, 2003, p. 460: „*Liturghia este transfigurare a timpului*”.

cosmice⁶⁵ ale unei conștiințe impersonale⁶⁶, Biserica dăruiește *hic et nunc*, epec-tatic, prin energiile increate ale Sfântului Duh, arvuna vieții veșnice în dialog cu Treimea de Persoane, Un singur Dumnezeu, Tatăl și Fiul și Sfântul Duh; în loc de *cataclismul final* de distrugere a lumii, *apocalipsis*, Biserica propovăduiește despre un *cer nou și un pământ nou* care va fi inaugurat la Parusia Domnului; în loc de singurătatea absolută sau de extincția prin nirvanizare, Biserica propune viețuirea eternă în comuniunea dreptilor, bineplăcuți lui Dumnezeu, a sfinților, în *colocviul iubirii fără de sfârșit* sau îndumnezeirea.⁶⁷ Căci Biserica transcende singularul eu-lui empiric⁶⁸ în veșnica comuniune a iubirii inter-personale, convertindu-l în acel *noi* al eshatonului *ce va să vină*, neprezent încă, dar în mod paradoxal prezent, anticipat.

Așadar, Biserica nu are o simplă *ofertă* de mântuire ca în cazul sectelor sau pseudo-religiilor, ci ea este dovada vie a unei experiențe spirituale de 2000 de ani, intens pregătită de Vechiul Testament, și care s-a manifestat plenar atunci când a socotit Dumnezeu de cuviință să împlinească așteptarea mesianică, să înceteze suspinul după Răscumpărătorul⁶⁹.

În concluzie, Biserica este temelia adevărului și stâlpul credinței celei adevărate pentru că ea nu se întemeiază pe ideologii omenești, ci pe Dumnezeu-Omul Iisus Hristos și pe Evanghelia Sa, veșnică: *Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece*.

Ideologiile omenești s-au dovedit eronate de multe ori în istorie, ele s-au perimat și au expirat cu fiecare ev istoric. Omenirea a căutat din totdeauna *noul* cu orice preț, a căutat să revoluționeze istoria și structurile geo-politice, istoria ideilor etc., însă ceea ce este de la Dumnezeu este etern, adevăr neschimbabil, pentru că Dum-

⁶⁵ Fritjof Capra, *Taofizica – o paralelă între fizica modernă și mistica orientală*, ed. a III-a, trad. de D. Țimpău, Editura Tehnică, București, 2004, p. 7.

⁶⁶ Consiliul Pontifical pentru cultură și Consiliul Pontifical pentru dialogul interreligios, *Iisus Hristos, aducătorul apei vii. O reflecție creștină despre New Age*, trad. de pr. dr. Mihai Pătrațcu, Editura Presa Bună, Iași, 2004, p. 65.

⁶⁷ † Dr. Irineu Slătineanu, *Omul – ființă spre îndumnezeire*, Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2000, p. 196. Este interesant faptul că în ultimii ani au început să fie foarte atrași de conceptul ortodox de „îndumnezeire” o serie de teologi protestanți precum teologul evanghelist Jürgen Henkel (*Îndumnezeire și etică a iubirii în opera părintelui Dumitru Stăniloae*, trad. de Ioan Ică Jr., Editura Deisis, Sibiu, 2003, 436 pp.), teologul baptist Emil Bartoș, *Conceptul de îndumnezeire în teologia lui D-tru Stăniloae*, Editura Institutului biblic „Emanuel”, Oradea, 1999, 510 pp.

⁶⁸ Jean Yves Lacoste, *Experiență și absolut. Pentru o fenomenologie liturgică a umanității omului*, trad. de Maria-Cornelia ICĂ Jr., Editura Deisis, Sibiu, 2001, p. 199.

⁶⁹ Sfântul Pavel vorbește de „plinirea vremii” (Galateni 4, 4), referindu-se la Întruparea Fiului lui Dumnezeu pentru a elibera lumea din sclavia morții și păcatului. În același sens vorbește și Sfântul Irineu al Lyonului († 202) în lucrarea *Adversus haeresis*, 3, 19, 3; 3, 23, 1 (în Rousseau, *Contre les hérésies*, Ed. du Cerf, coll. „Sagesse chrétiennes”, Paris, 1935, pp. 349-350); Edificatoare în același sens, referitor la Sf. Irineu al Lyonului este lucrarea P.S. Irineu Bistrițeanul, *Sfântul Irineu de Lyon*, Editura Cartimpex, Cluj, 1998.

nezeu spune „Eu același sunt și nu Mă schimb”, iar Fiul Său, Noul Adam, „Hristos, și ieri, și azi și în veac Același este”.

Bibliografie

- ACHIMESCU, N., *Noile mișcări religioase*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2002.
- Idem, *Configurația divinului dintr-o perspectivă fenomenologico-istorică*, în rev. „Teologie și viață”, Anul XI (LXXVII), nr. 1-7, ianuarie-iulie, Editura Trinitas, Iași, 2001.
- AREOPAGITUL, Dionisie Pseudo, *Despre numele divine. Teologia mistică*, trad. de C. Iordăchescu și Th. Simenschy, Editura Institutului European, Iași, 1996.
- BACONSKY, Teodor, *Decadența etatismului și renașterea ortodoxă*, în vol. *Gândirea socială a Bisericii*, colectiv de autori, vol. realizat de Ioan ICĂ Jr. și Germano Marani, Editura Deisis, Sibiu, 2002, pp. 354-356.
- BARTOȘ, Emil, *Conceptul de îndumnezeire în teologia lui D-tru Stăniloae*, Editura Institutului biblic „Emanuel”, Oradea, 1999.
- Bistriteanul, P.S. Irineu, *Sfântul Irineu de Lyon*, Editura Cartimpex, Cluj, 1998.
- BOBRINSKOY, Pr. Prof. dr. Boris, *Taina Bisericii*, trad. de V. Manea, Editura Patmos, Cluj-Napoca, 2002.
- BERDIAEV, Nikolai, *Împărăția lui Dumnezeu și împărăția cezarului*, trad. de Nina Nikolaevna, Editura Humanitas, București, 1998.
- BRIA, Pr. prof. dr. Ion, *Teologia ortodoxă în România contemporană*, Editura Trinitas, Iași, 1998.
- Idem, *Ortodoxia în Europa. Locul spiritualității române*, Editura Trinitas, Iași, 1995.
- BISOC, Pr. lect. univ. dr. Iosif, *Declarația Nostra Etate în actualitate*, în revista „Pax et unitas”, nr. 3, iulie-decembrie, Editura Serafica, Roman, 2004.
- BULZAN, Daniel, *Tradiția apofatică și post-modernismul: confluente și divergente în problema limbajului*, în vol. „Erezie și Logos. Contribuții româno-britanice la o teologie a postmodernității”, Editura Anastasia, București, 1996.
- CAPRA, Fritjof, *Taofizica – o paralelă între fizica modernă și mistică orientală*, ed. a III-a, trad. de D. Țimpău, Editura Tehnică, București, 2004.
- CHIFĂR, Pr. prof. univ. dr. Nicolae, *Teologie și spiritualitate patristică*, Editura Trinitas, Iași, 2002.
- CONGAR, Y.M-J., *Chrétiens désunis. Principe d'un „œcuménisme” catholique*, Paris, 1937.
- Consiliul Pontifical pentru cultură și Consiliul Pontifical pentru dialogul interreligios, *Iisus Hristos, aducătorul apei vii. O reflecție creștină despre New Age*, trad. de pr. dr. Mihai Pătrașcu, Editura Presa Bună, Iași, 2004.
- CUCIUC, Constantin, *Religii noi în România*, Editura Gnosis, București, 1996.
- DILTEY, Wilhelm, *Construcția lumii istorice în științele spiritului*, trad. de V. Drăghici, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1999.
- EVDOKIMOV, Paul, *Ortodoxia*, trad. de † Dr. Irineu Ioan Popa, Editura I.B.M. al B.O.R., București, 1996.
- FELMY, Karl Christian, *Dogmatica experienței ecleziale. Innoirea teologiei ortodoxe contemporane*, trad. de Ioan Ică Jr., Editura Deisis, Sibiu, 1999.
- GEORGESCU, Pr. Viorel, *Prozelitismul – piedică în calea unității creștine în trecut și azi*, Editura Paralela 45, Pitești, 2002.

- HENKEL, Pr. dr. Jürgen, *Dialog și toleranță. Observații privind delimitările conceptuale*, în revista „Pax et unitas”, nr. 3, iulie-decembrie, Editura Serafica, Roman, 2004.
- Idem, *Îndumnezeire și etică a iubirii în opera părintelui Dumitru Stăniloae*, trad. de Ioan Ică Jr., Editura Deisis, Sibiu, 2003.
- LACOSTE, Jean Yves, *Experiență și absolut. Pentru o fenomenologie liturgică a umanității omului*, trad. de Maria-Cornelia ICĂ Jr., Editura Deisis, Sibiu, 2001.
- LAFONT, Ghislain, *O istorie teologică a Bisericii. Itinerar, forme, modele*, trad. de Maria-Cornelia Ică Jr., Editura Deisis, Sibiu, 2003.
- LEB, Ioan-Vasile, *Biserica ortodoxă și societatea civilă*, în vol. *Religia și societatea civilă*, vol. coordonat de Mircea Flonta, Hans Klaus Keul, și Jörn Rûsen, Editura Paralela 45, București, 2005.
- LUBAC, Henry de, *Meditație asupra Bisericii*, trad. de Marius Boldir și V. Pioraș, Editura Humanitas, București, 2004.
- MATSOUKAS, Nikos, *Introducere în gnoseologia teologică*, trad. de M. Popa, Editura Bizantină, București, 1997.
- MAYER, Jean Francois, *Sectele. Neconformisme creștine și noi religii*, trad. de R. Pitea, Editura Enciclopedică, București, 1998.
- METTALINOS, Gheorghios D., *Parohia – Hristos în mijlocul nostru*, trad. de pr. prof. Ioan I. ICĂ, Editura Deisis, Sibiu, 2004.
- NIKOLAOU, Theodor, *Teologie și cultură*, Editura Limes, Cluj-Napoca, p. 25.
- PETRARU, Pr. conf. univ. dr. Gheorghe, *Lumea, creația lui Dumnezeu. Perspective biblice, teologico-patristice și științifice*, Editura Trinitas, Iași, 2002.
- Idem, *Misiologie ortodoxă, Revelația divină și misiunea Bisericii*, vol. I, Editura Panfilius, Iași, 2002.
- POPESCU, Pr. prof. dr. Dumitru, *Hristos-Biserica-Societate*, Editura I.B.M. al B.O.R., București, 1998.
- Idem, *Omul fără rădăcini*, Editura Nemira, București, 2001.
- POPA, Pr. Gh., *Comuniune și înnoire spirituală în contextul secularizării lumii moderne*, Editura Trinitas, Iași, 2000, p. 247.
- Idem, *Teologie și demnitate umană. Studii de teologie morală contextuală*, Editura Trinitas, Iași, 2003.
- PUTNAM, H., *Rațiune, adevăr și istorie*, trad. de Ionel Narița, Editura Tehnică, București, 2005.
- RÉMOND, René, *Religie și societate în Europa. Secularizarea în secolele al-XIX-lea și al-XX-lea – 1780-2000*, trad. de G. Sfichi, Editura Polirom, Iași, 2004.
- ROSE, Eugen (Pr. Serafim), *Nihilismul – o filosofie luciferică*, trad. de Tatiana Petrache, Editura Egumenița, Galați, 2004.
- Saint Irineé du Lyon, Contre les hérésies*, Ed. du Cerf, coll. „Sagesse chrétiennes”, Paris, 1935.
- TĂMAȘ, Christian, *Crize contemporane: disoluția sacralului*, Editura Ars Longa, Iași, 2003.
- TIA, Arhim. Teofil, *Reîncreștinarea Europei? Teologia religiei în pastorală și misiologia occidentală contemporană*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2003.

- Idem, *Elemente de pastorală misionară – pentru o societate post-ideologică*, Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2003.
- SCHMEMANN, Pr. Prof. Alexander, *Sacramentele și Ortodoxia*, trad. de pr. prof. dr. Aurel Jivi, Editura I.B.M. al B.O.R., București, 2001.
- Thomáš Špidlík, *Spiritualitatea răsăritului creștin*, vol. II, *Rugăciunea*, trad. de Ioan Ică Jr., Editura Deisis, Sibiu, 1998.
- SLĂTINEANUL, † Dr. Irineu, *Omul – ființă spre îndumnezeire*, Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2000.
- STĂNILOAE, Pr. prof. dr. Dumitru, *Poziția d-lui Lucian Blaga față de Creștinism și Ortodoxie*, Sibiu, 1942.
- Idem, *Ascetica și mistica*, 2 vol., Editura Deisis, Alba Iulia, 1993.
- Toynbe, A., *Experiences*, Oxford University Press, 1969.
- VERNETTE, J. Paul, *Secolul XXI va fi mistic sau nu va fi deloc*, trad. de C. Jinga, Editura Corint, București, 2003.
- YANNARAS, Christos, *Libertatea moralei*, trad. de M. Cantuniari, Editura Anastasia, București, 2002.
- Idem, *Heidegger și Areopagitul*, trad. de N.S. Tanașoga, Editura Anastasia, București, 1996.

The Attitude of the Orthodox Church towards new religious movement

In his theological article: “The Attitude of the Orthodox Church towards new religious movement”, Rev. Drd. Ciprian Marius Cloacă analyses the ecclesiological background of the Christian mission. In a first chapter called “The Church – the pillar and the foundation of the truth” the author presents the structure of the Church as divine-human institution, with Christ as her Head and Life. The second chapter “The Church facing the post-modern challenges” tries to find the sources for the present secularization and post-modern mentality, where the sacred is replaced with consumism. The third chapter “The Church: historical incidence and eschatological conscience” the author analyses the relation between Church and politics, economy, culture, and emphasizes the role of the Church in a secularized society. The research concludes with a rhetoric question: Which is the message of the Church in the beginning of the third century, with some programmatic answers and with a special focus on the reality in the Romanian Orthodox Church.